

πάει τὸν ἐαυτὸ του. Ἐγὼ παρὰ νὰ εἰπῶ πῶς θάθελα νὰ πνιγῶ γιὰ τὴν ἀγάπη μιανῆς τέτοιας κούρκας, θάλλαξα κάλλιο τὴν ἀθρωπιὰ μου μὲ μιὰ μαϊμού.

ΡΟΔΡ. Τί, νὰ κάμω; Ὁμολογῶ πῶς ντροπὴ μου εἶναι νάμυι τόσο ἀγαπησιάρης. Ἀλλὰ δὲν ἔχω ἀρκετὴ ἀρετὴ γιὰ νὰ διορθωθῶ.

ΓΙΑΓ. Ἀρετὴ! Σφάκελλα νάχει! Στὸν ἐαυτὸ μὲς χρωστούμε πῶς εἶμαστε ἔτσι ἢ ἄλλοιῶς. Τὸ κορμί μὲς εἶναι ἓνα περιβόλι, ποῦ γιὰ κείνο ὁ περιβολάρης εἶναι ἢ θέλησή μὲς. Ὡστε ποῦ ἂν θέλουμε νὰ φυτέψουμε τσουκνίδες, ἢ νὰ σπείρουμε μαρούλια, ἢ νὰ καλλιεργήσουμε ὑσώπους καὶ νὰ βοτανίσουμε τὸ θυμάρι, ἂν θέλουμε νὰ τὸ γεμίσουμε ἓνα εἶδος φυτὰ, ἢ νὰ τὸ πλουμιδίσουμε μὲ πολλῶν λογίων, ἂ θὰ τῶχουμε ἄκαρπο μὲ τὴν ἀκακισιά μὲς ἢ κοπρ σμέλο μὲ ἐπιμέλεια, ἢ δύναμη καὶ ἢ ἐξουσία πῶχουμε νὰ τὸ διορθώσουμε, ὑπάρχει στὴ θέλησή μὲς. Ἄ, ἢ ζυγαριὰ τῆς ζωῆς μὲς δὲν εἶχε τὸν ἓνα δίσκο τοῦ λογικοῦ γιὰ νὰ ἀντιζυγίξει τὸν ἄλλον τῆς φιλοσοφίας, τὸ αἷμα καὶ ἢ χαμέρπεια τοῦ φυσικοῦ μὲς θὰ μᾶς ὀδηγοῦσαν σὲ πολὺ ἄτοπα συμπεράσματα. Ἀλλὰ ἐμεῖς ἔχουμε τὸ λογικὸ γιὰ νὰ ψυχραίνουμε τὴ λύσσα τῆς ὀργῆς μὲς, τὲς ἀχαλίνωτες ἐπιθυμίε μὲς, τὰ κέντρα τῆς σάρκας μὲς, ποῦ φοντάνι τους ἢ φύλλιασμά τους εἶναι, συμπεραίνω, ἐκείνο ποῦ ἐστὶ τὸ κράζεις ἀγάπη.

ΡΟΔΡ. Δὲ μπορεῖ νάναί ἔτσι.

ΓΙΑΓ. Δὲν εἶναι παρὰ μόνο μιὰ ἐπιθυμιὰ τοῦ αἵματος καὶ μιὰ ἀδεια ποῦ τὴ δίνει ἢ θέληση. Ἐλα, ἄς εἶσαι ἄθρωπος. Νὰ πνιγεῖς! Πνίξε κάλλιο γατιὰ καὶ στραβά κουτάδια. Ἐκρηύχτηκα φίλος σου καὶ κράζομαι δεμένος στὴν ἀξία σου μὲ γούμενες ποῦ ἢ στερεότητά τους εἶναι ἀχάλαστη. Ποτὲ δὲ θὰ μπόρεια νὰ σὲ βοηθῆσω καλύτερα ἀπὸ τώρα. Πάρε χρήματα στὸ πουγγί σου ἀκολούθησε στὸν πόλεμο παράλλαξε τὰ σουσοῦμα σου μὲ μίαν ψεύτικη γενειάδα πάρε, σοῦ λέω, χρήματα στὸ πουγγί σου. Δὲν εἶναι δυνατό νὰ βρατάξει πολὺν καιρὸ ἢ ἀγάπη τῆς Δεσδεμόνας γιὰ τὸ Μαῦρο, —πάρε χρήματα στὸ πουγγί σου, — οὔτε ἢ δική του γιὰ κείνην. Τὸ ἀρχίνισμα ἦτουν ξεφνικὸ καὶ θέλεις ἰδεῖ ἓναν ἀνάλογο ξεχωρισμό. Μὰ πάρε χρήματα στὸ πουγγί σου. Αὐτοὶ οἱ Μαῦροι ἀλλάζουν εὐκολα γνώμη—γιόμισε χρήματα τὸ πουγγί σου τὸ φαγητὸ ποῦ τώρα τοῦ φαίνεται τόσο γευτικό ὅσο τὰ κούτσουπα, θάναί σὲ λίγο γιὰ κείνον πικρὸ σὰν τὸ πικράγγουρο. Πρέπει ἢ γνώμη τῆς ν' ἀλλάξει. Θάγαπήσει νειότη. Ὅταν αὐτὴ θάχει χορτάσει τὸ κορμί του, θὰ βρεῖ ἢ ἴδια πῶς ἐσφαλλε στὸ διάλεγμά της. Πρέπει ν' ἀλλάξει, πρέπει. Γι' αὐτὸ πάρε χρήματα στὸ πουγγί σου. Ἄν θέλεις μὲ τὰ σωστά σου νὰ πᾶς στὴν κόλαση, κάμε το σ' ἓναν ἄλλον τρόπον ὁμορφότερον, ὄχι μὲ τὸν πνιγμό! Σύναξε ὅσο χρῆμα μπορεῖς. Ἄν ἢ ψευτοχιτισίση καὶ τὸ εὐκολόσπαστο μυστήριον ποῦ ἔνωσε ἀντάμυ ἓναν παραδαρμένο βάρβαρο καὶ μιὰ τετραπέρατη κόρη τῆς Βενετίας, δὲν εἶναι πρᾶμα πάρα σκληρὸ γιὰ τὸ μυαλό μου, καὶ γιὰ ὄλην τὴ φάρα τῆς κόλασης, θὰ τινε χα-

ρεῖς. Γι' αὐτὸ σύναξε χρῆμα. Νὰ πνιγεῖς! Αὐτὸ εἶναι ὀλότελα ὄξω τοῦ δρόμου σου. Καλύτερα πάσιεις νὰ σὲ κρεμάσουν, ὅταν θάχεις τὴ χαρὰ σου, παρὰ νὰ πνιγεῖς καὶ νὰ πᾶς χωρὶς τίποτα.

ΡΟΔΡ. Θέλεις νάσαι ἀφοσιωμένος στὲς ἐλπίδες μου, ἂν μπιστευτῶ στὴν ἐδοχσή τους;

ΓΙΑΓ. Ἀπὸ μένα, νάσαι βέβαιος. Πήγαινε, σύναξε χρήματα σοῦ τὸ εἶπα συχνά, σοῦ τὸ ματαλέω ξανά καὶ ξανά, μισάω τὸ Μαῦρο ἢ αἰτία εἶναι στὴν καρδιά μου, καὶ σὺ δὲν ἔχεις μικρότερην αἰτία. Ἄς ἐνωθοῦμε κ' οἱ δύο μὲς γιὰ νὰ τὸν ἐγδικηθοῦμε. Ἄν μπορεῖς νὰ τότε κερατώσεις, αὐτὸ θάναί γιὰ σένα μιὰ ἀπόλαψη καὶ γιὰ μὲ διασκεδάση. Πολλὰ περιστετικὰ ὑπάρχουν μὲς στὸν κόρφο τοῦ κειροῦ, κ' αὐτὰ πρέπει νὰ γεννηθοῦν. Ἐμπρός, ἄμε φρόντισε γιὰ χρήματα. Ἀδριο θὰ ξαναειποῦμε περσότερα.

ΡΟΔΡ. Ποῦ θ' ἀπαντηθοῦμε τὸ πρῶτ;

ΓΙΑΓ. Σπίτι μου,

ΡΟΔΡ. Θάρθῶ ἔνωρίς.

ΓΙΑΓ. Πήγαινε ὦρα καλή.— Ἄκουε, Ροδρίγο;

ΡΟΔΡ. Τί λέε;

ΓΙΑΓ. Πιὰ γιὰ πνιγμούς, ἀκουε;

ΡΟΔΡ. Ἀλλάξ γνῶμη. Θὰ πουλήσω ὄλο μου τὸ χτήμα.

ΓΙΑΓ. Πολὺ καλὰ, βάλε μόνο ἀρκετὰ χρήματα στὸ πουγγί σου.

Ὁ Ροδρίγος φύγει.

Ἔτσι τὰ κάνω πάντα τὸ πουγγί μου
εἶναι ἢ ξεφάντωσή μου. Ὅλην τὴ γνώση
Ποῦ ἀπόχτησα, θὰ ἐμόλευα, ἂν ξεδιάσω
Μ' ἓναν γλάρο παρόμοιον τὸν κειρό μου,

(ἀκολουθεῖ)

ΑΠΟ ΤΩΝ "ΚΗΠΟΥΡΟ,"

ΤΟΥ ΡΑΜΠΙΝΤΡΑΝΘ ΤΑΓΚΟΡ

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ

— Ἄ! ποιητὴ, τὸ βράδι ζύγωσε καὶ τὰ μαλλιά σου ἀσπίρουν. Τί ἀγρικᾶς στὸ μυστικὸ σου ὄνειροπόλημα; Κανένα μήνυμα, ἴσως, σοῦρχεται πέρα ἀπ' τὴ ζωῆς τὰ σύνορα;

— Εἶναι βράδι, εἶπε ὁ ποιητὴς, κ' ἀφουγκιάζομαι μὴν ἴσως κάποιος μιλῆση ἀπ' τὸ χωριό, ὅσο κ' ἂν εἶναι ἀργά. Κοιτάζω ἂν σιγῶνε παραστρατημένες νιές καρδιές, ἂν δυὸ ζευγάρια ἀνυπόμονα μάτια ζητοῦνε μὲ δίψα μουσική, ποῦ θὰ διακῆψη τὴ σιωπὴ τους καὶ θὰ λαλήση γι' αὐτὰ.

Ἐπιὸς ἄλλος θὰ ὑφίγη τὰ παθητικὰ τους τραγούδια, ἂν ἐγὼ καθίσω στ' ἀκρογιάλι τῆς ζωῆς κ' ἀτενίσω πρὸς τὸ θάνατο κ' ὅ,τι εἶναι πέρα ἀπ' αὐτόνε;

Ἐτὰ πρῶ α τῆς βραδιάς ἀστέρια βασιλεύουν. Ἡ λάμψη μιᾶς νεκρικῆς πυρᾶς λιποψυχὰ σιγά-σιγά κεί πέρα στὴν ἀκροποταμιὰ.

Ἐτὰ τσακάλια οὐρλιάζουνε ὄλα μαζί ἀπ' τὴν αὐλὴ τοῦ ἔρημου σπιτιοῦ, στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ ποῦ λιγοστεύει.

ἘἌν κανεῖς σίγατοκόπος φτάση ἐδῶ, καὶ σταθῆ νὰ κοι-

τάξη τη νύχτα, και μὴ σκυμμένο κεφάλι ἀφουγκραστῆ τῶν σκοταδιῶν τὰ ψιθυρίσματα, ποῖός ἄλλος θὰ τοῦ μουρμουρίσει στ' αὐτὶ τὸ μυστήρια τῆς ζωῆς, ἂν ἐγὼ, κλείνοντας τίς πόρτες μου, δοκιμάσω νὰ λευτερωθῶ ἀπ' τὰ δεσμά της;

«Τί σημαίνει ἂν τὰ μαλλιά μου ἀσπρίζουν; Ἐγὼ εἰμαι πάντα νιός ἢ πάντα γέρος; ὅσο κ' οἱ πιδὸνιοι κ' οἱ πιδὸνιοι γέρνουν τοῦτο· τοῦ χωριοῦ.»

«Καμ' ὅσοι ἔχουνε χαμόγελα γλυκὰ κι' ἄθωα κι' ἄλλοι, στὰ μάτια τους, μαργιόλικες λάμπες.»

«Ἄλλοι, πάλι, ἔχουνε δίκρια πού ῥέουνε στὸ φῶς τῆς μέρας, κι' ἄλλοι δάκρια πού τὰ κρύβουν τὰ σκοτάδια.»

«Ὅλοι αὐτοὶ μ' ἔχουν ἀνάγκη ἐμένα κοὶ καιρὸ δὲν ἔχω νὰ κρυφομελετῶ: τί τάχα νὰ αἰ πέρα ἀπ' τῆς ζωῆς τὸ αἶνορο!»

«Μὲ τὸν καθέναν ἔχω μιὰ ἡλικία: τί πειράζει ἂν τὰ μαλλιά μου ἀσπρίζουνε;».

K. ΤΡΙΚΟΓΑΙΔΗΣ

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΒΑΣΙΛΑΣ

Γνωρίστηκα μὲ τὸ Γρηγόρη Βασιλά ἕνα Ἀπριλιάτικο μεσημέρι τοῦ 1909 στὴ Σμύρνη. Καὶ ὅμως τὸνομά του δὲ μοῦ εἶτανε ἀγνωστο. Ἀκούστηκε πολλές φορές στοὺς φιλολογικοὺς κύκλους καὶ σ' ἐς Σμυρνιαῖες συντροφίες, διαβάστηκε στὴν «Ἡμερησία», στὸν «Ἐργάτη» καὶ στὴ «Νεότητα» μὲ ἐξαιρετικὸ ἐνδιαφέρον. Παιδὶ ἀκόμα, εἰκοσι χρονῶνε, ζητάει ν' ἀνοίξει τοὺς μεγάλους δρόμους, τοὺς ἀγκαθερούς καὶ δυσκολοπέραστους. Τὸν βλέπω πάντα ἐλπιδοφόρο, ὀρμητικὸ, ρλογισμένο, ἀκάθεχτο, διψισμένο ν' ἀγωνιστῆ σ' ὠραίες πράξεις γιὰ τὰ γράμματα καὶ τὴ πατριδία.

Ὁ Τυρκοκὸς δὲν τὸν τρομάζει. Ἡ φτώχεια δὲν τὸν ἐξαφανίζει. Μέσα του βράζει. Ἀδικοπα ἀπὸ τὴν πέννα του βγαίνουν φωτιές, οἱ ἐνθουσιασμοὶ του φλογίζουν τοὺς ραγιάδες, τοὺς ξυπνάνε κοιμισμένους πόθους καὶ τοὺς ἀνοίγουν τὰ μάτια γιὰ τὸν ἐλεύθερο οὐρανὸ πού σιγὰ-σιγὰ ἀρχίησε νὰ ξεσυμφερίαζει καὶ νὰ μᾶς δείχνει τὰ ἀσπρογάλαζα χρώματά του. Γλυκὲ φίλε καὶ ἀξέχαστε, τὰ λουλούδια πού πάντα ἀνθίζουν καὶ μοσκοβολοῦνε σὰ Ἴωνικὰ χωράφια καὶ σ' ἐς ὄχιδες τοῦ Μέλῃ, τὰ πότισες καὶ σὺ μὲ τῆς ἐλευθερίας τὸ δάκρυ, τὰ φύταρες βαθειὰ μὲ τὸ παλληκαριστὸ σκάνημό σου.

Πολλὲς φορές μοῦ εἶπε στὴ Σμύρνη: «Τὸ ξεκαθάρισμα τοῦ μυαλοῦ μου, τὴ δημοσιογραφικὴ ἐκδήλωσή μου, τὴν χρωστῶ ὀλακληροτικὰ στὸ δημοτικισμό». Ὁ «Νουμάς» καὶ ἡ «Ἀκρόπολις» ἔταιξιν μεγάλο ρόλο στὸ αἶσθημα τοῦ Βασιλά. Ἡ ἐλευθερὴ καὶ ἐπαναστατικὴ ψυχὴ του, ἡ ὄρμη καὶ τὰ ἰδιαιτικά του, ποτίστηκαν ἀπὸ τίς δροσοπηγές τοῦ δημοτικισμοῦ. Διάβασε τοὺς τολμηροὺς ἀγῶνες, ἔγραψε ἀπο χαρὰ γιατί θὰ μπορέσει μιὰ μέρα νὰ βρεῖ στέγαγμα σ' ἐς στήλες των. Μπορῶ νὰ πῶ ἀκόμα, ὅτι πολλὲς φορές στὴ Σμύρνη, σὲ δημοσιογραφικὴ πρόχειρη δουλειά, σὲ ἐξέταση ζητημάτων τῆς κοινωνίας ἔγραψε «ἀλὰ Ἀκρόπολις», χτυποῦσε μὲ τὸ βούρδουλά της, τσεκουράει ἀλύπητα, μὲ σπαρταριστὴ γλῶσσα, κεντοῦσε μὲ τὴ λαϊκότητά της οὐλες τίς ψυχές. Μεγάλος ὁ θαυμασμὸς του στὸ Γαβμηλίδη, στὸν Ταγκόπουλο, στὸν Ψυχάρι καὶ στὸν Παλαμά. Μίλησαν κατὰ βίβλα στὴν ψυχὴ του. Μιθῆτεψε στὴν σχολὴ των, ἀπ' αὐτοὺς πῆρε τὴ δύναμη κ' ἔδωσε φτερά στὸ ἐγὼ του. Ὁ εὐλο καὶ πολιτισμὸς ὁ δημοτικισμὸς. Ὁπλο νικηφόρο καὶ θαυμα-

τουργό. Ὁ Βασιλάς ἀπὸ τὰ χρόνια ἐκεῖνα εἶχε διαβάσει τὴ νεώτερη φιλολογία μας μὲ ἔξοχα. Σ' αὐτὸ συνεῖλεσε καὶ ἡ ἀγίατη του στὸ βιβλίον. Πολλὲς φορές δὲν ἀγόρασε ψωμί. Τὰ βγαλμένα μὲ ἰδρωτὰ χημάια τοῦ τᾶδινε στὸ βιβλιοπώλη μ' εὐχαρίστηση, χωρὶς στενοχώρια.

Τὸ δημοσιογραφικὸ τάλαντό του δὲν ἄργησε νὰ ἐκδηλωθεῖ καὶ νὰ ἐπικρατήσῃ ἐπιβλητικὰ. Εἶχε τὴ διεύθυνση τῆς καθημερινῆς ἐφημερίδος «Ἀμερόληπτος». Ἐγραψε τὸ ἄρθρο καὶ τὸ χρονογράφημα πολλὲς φορές νηστικὸς, ἔκλεινε τὰ μῦτια του στὸ τυπογραφεῖο μὲ τὴν πίκρα τῆς δουλειᾶς, ξυπνοῦσε ἀκύνουστο; καὶ εὐχαριστημένος, χωρὶς παράπονο καὶ ἀγκομαχητό, χωρὶς ἀπογοήτευση καὶ μοιρολόγια γιὰ τὴ ζωὴ. Τοὺς ἀγκαθερούς; δρόμους τοὺς ἀνοίγει μὲ τραγοῦδια, εἶχε τὴν ἀπόφαση τῆς νίκης καὶ δὲ γελάστηκε. Οἱ ἀγῶνες του κατὰ τῶν Τυρκοκῶν τὸν ἔφεραν στὴν Ἑλληνικὴ πρωτεύουσα. Μόνον ἐφόδιο καὶ ὄπλο εἶχε τὴν πελοπίτησή του, τὸ ἐσωτερικὸ του ἐγὼ καὶ ζητοῦσε μιὰ εὐκαιρία νὰ τὸ φανερώσει. Δὲν περνάει πολὺς καιρὸς κι' ἀκούγεται τὸνομά του σ' ἐπὶ «Πατρίδα». Ὁ κ. Γ. Βουτσινᾶς ἐννοίωσε ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή τὴν ἀξία του, τοῦδωσε θάρρος κ' ἐλευθερία, τὸν συμβούλεψε πατρικὰ, καὶ τοῦ ἀνέθεσε νὰ ἐξετάσει οσοῖα κοινωνικὰ ζητήματα καὶ τὸν χρησιμοποίησε ἀργότερα σὲ διάφορες ἀποστολές. Ὁ Βασιλάς δὲν ἄργησε νὰ πάρει τὴν πρώτη θέση στὴν Ἑλληνικὴ δημοσιογραφία. Σὲ τρία χρόνια μέσα τὸνομά του ἀκούγεται μ' ἐξαιρετικὸ ἐνθουσιασμὸ ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸ κόσμον.

Ὁ πόλεμος συνετέλεσε νὰ δείξει περισσότερο τίς δυνάμεις του. Τὸν ἀντάμωσα σὰ Σέρβια ἀπειταλμένο τῆς «Νέας Ἡμέρας» καὶ τὸν ξαναβρίσκω στὴ Θεσσαλονίκη. Ἀπὸ τὸ στρατὸ καὶ τὸ νικηφόρο πέρασμα του πῆρα νέες δυνάμεις. Ἐξῆσε μαζί του καὶ ὑπόφερε, κουράστηκε, ἀγρύτησε, κοιμήθηκε κάτω ἀπὸ τὸ ταντίρι καὶ διάβηκε τὰ ὀρητικὰ ποτάμια ἀφοβα. Ἀπὸ τὸ δεύτερο πόλεμο παρουσιάζει στὴν «Νέα Ἡμέρα» τὴ μοναδικὴ στρατιωτικὴ ἱστορία «Πρὸς τὴν Σόφια». Οἱ Κιλκισσημάχοι εὐρήκαν ἀτάξιο ἱστοριογράφον. Ὅλος αὐτὸς ὁ θρυλικὸς ἀγῶνας τοῦ δευτέρου πολέμου, ἡ ὀρμη καὶ ἡ θυσία τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ζωγραφίστηκε σ' ἐς σελίδες του μὲ Ὀμηρικὴ δύναμη, ἀπὸ τὴν πέννα του ξεχύθηκε μολύβι καὶ αἷμα, ἀνεπήδησαν οἱ σκοτωμένοι ἦρωες καὶ ζωνιάνεψαν οἱ στρατιῶτες τοῦ Νικηφόρου Βασιλά. Εἶπαν πολλοὶ: «Χαρὰ σ' αὐτοὺς πού ἔπεσαν. Ὁ Βασιλάς; τοὺς ἀπαθανάτισε». Κι' ἀλήθεια. Ἡ Ἑλληνικὴ ἱστορία θάβρει μέσα σ' ἐς σελίδες του τὸ θρίαμβο τῆς φιλῆς καὶ θὰ διδάσκει τὸ Ἑλληνόπουλο ἀπὸ τίς περιγραφές τοῦ Βασιλά.

Ὁ ἀγαπημένος μας φίλος, ὁ ἀξέχαστος, δὲ θὰ σταματοῦσε μὲ τὸ ἱστορικὸ του ἔργο. Ἐννοίωθε μέσα του ἕναν κόσμον πλοῦσιο πνευματικῆς παραγωγῆς. Πολλὲς φορές μοῦ ἔλεγε ὅτι θὰ γράψει ἕνα Ἑλληνικὸ ρομάντο καὶ ἀργότερα ἕνα στρατιωτικὸν ἔργο γιὰ τὸ θέατρο. Μπροστά του ἀνοίχτηκε ἀνθοσπαρμένος ὁ δρόμος τῆς ζωῆς.

Ὅλα τοῦ χαμογελοῦσαν. ἀκόμα καὶ οἱ ἀνθρώποι πού τὸν εἶχανε πικράνει. Ἄν κρίνει κανένας ἀπὸ τὴν πνευματικὴν ἐργασία πού φανέρωσε σὲ πέντε χρόνια μέσα ἀσφαλῶς μποροῦσε νὰ προφητέψῃ ὅτι ὁ Βασιλάς σὰ τριαντατέντε χρόνια του θὰ εἶχε δημοσιογραφεῖ σὲ μιὰ ὑπέροχη καὶ σημαντικὴ δημοσιογραφικὴ προσωπικότητα.

Ἄλλὰ ἡ μοῖρα εἶναι σκληρὴ κι' ὁ θάνατος ἔρχεται ἀπάντεχος. Τὰ μάτια πού ἀστράφτουν φωτιές; κλεί-